

Љубомир ЦУЦУЛОВСКИ

"Sine et studio"

*"Bez omraza i
pri st rasnost"*

Модерната епоха во значајна мера е одбележена со духот на Француската буржоаска револуција од 1789 година. Во сеќавањето на човештвото ќе остане и по нејзиното доследно спроведување на принципот на секуларизација, односно на одвојувањето на црквата од државата. Оттогаш, световното и духовното претставуваат две посебни сфери. На тој начин, избегната е можноста црквата да биде инфицирана како од политиката, така и од голата материјална прагма, од една страна, и од друга страна, самата држава се ослободува од евентуалната опасност црквата повторно да се вмеша во нејзините работи и да ја поведе по патот на теократијата.

Начинот на кој Француската револуција ја постигна целта беше радикално револуционерен - со целосно одземање на црковните имоти. Одземајќи ѝ ги имотите, кои ја чинеа основата на нејзината економска моќ, тие ѝ ја одзедоа и политичката моќ. Црквата престана да биде политички арбитер во световните случувања.

Меѓутоа, во Република Македонија многу работи меѓусебно се погрешно поврзани, преминувајќи, напати, во своевидни анахронизми. Јавноста во тоа можеше да се увери кога требаше да се избере првиот претседател на Република Македонија, веднаш по нејзиното осамостојување од некогашната сојузна држава. Тогаш, во самите политички врвови, почна сериозно да се размислува за можноста на таа функција да дојде тогашниот поглавар на МПЦ. Идејата со државата да управува црковниот татко, беше резултат на повеќе моменти, како што се: неснаоѓање, збунетост, недоволна промисленост, немање демократска традиција и сл. Како и да е, до тој предлог дојде

кој ќе забележи дека е многу проблематично врз основа на изолиран случај - како што е почетокот на учебната година да е проследен со типично црковна практика - да се донесуваат заклучоци дека станува збор за сериозни амбиции на Црквата да навлезе и во она што не е во нејзин домен. Меѓутоа, овој потег на МПЦ е сигнификантен за повеќето нејзини потези, кои се случуваат во последните неколку години. Затоа, овој пример треба да се разгледува како дел од еден поголем мозаик на аспирации. Пред сè, мислам на сегашните намери на Црквата, поддржани од Владата, да се воведат предметот Веронаука. Тврдат дека овој предмет не би бил задолжителен, туку дека неговото посетување би било факултативно. Значи, според волјата и желбата на учениците и на нивните родители. Сепак, додаваат дека така би било за почеток, а потоа би се разгледала можноста овој предмет да стане дел од редовното световно образование. Се разбира дека во јавноста оваа намера предизвика снажни реакции. Реакциите не се изненаду-

МПЦ МЕЃУ ДУХ

и тој факт ќе остане забележан во историјата, како на македонската држава, така и во историјата на МПЦ, која на оваа идеја не ѝ го кажа одлучното "Не!". Подоцна, работите се изменија, но со нив не се изменија и апетитите на одредени црковни кругови. Тие и натаму продолжија да манифестираат јасни амбиции да завладеат не само со духовниот, туку и со световниот живот во државата. Во досегашната постсоцијалистичка историја на македонската држава, овие амбиции можеа да се регистрираат во повеќе наврати.

вачки, бидејќи не се израз на милитантен атеизам, туку на свеста дека духовното (црковното) треба да биде изземено од световното (профаното) во сите сфери од општественото живеење, вклучувајќи го и образованието. Изземањето на верското од образование е потребно и затоа што постојат суштински разлики меѓу вистината на верата и вистината на науката. Првата се потпира врз откривението, втората врз човековото откривање на законите на природата. Едноставно, не може во исто време и на исто место да се слу-

ГЛЕДАЈКИ ГО И СЛУШАЈКИ ГО ОНА ШТО СЕ СЛУЧУВА ОКОЛУ МПЦ, МЕЃУТОА И ВО САМАТА МПЦ, ЧОВЕК НЕ МОЖЕ ДА ГО ОДБЕГНЕ ВПЕЧАТОКОТ ДЕКА СÈ ПОВЕЌЕ СЕ РАБОТИ ЗА МАТЕРИЈАЛНИ ИНТЕРЕСИ, А ДЕКА СÈ ПОМАЛКУ ЗА СВЕТИ И ДУХОВНИ ПРАШАЊА.

Учебната 1999/2000 година ќе остане забележана по нејзиниот почеток. Учениците во своите училиници беа пречекани од свештени лица, кои "поејќи и молејќи", им посакаа успешно учење. Никoj од свештениците не помисли дека молитвите, како и искажаните желби за успех во учењето можат да се направат на посоодветно место, како што се, духовните објекти - црквите и џамиите. Всушност, овие објекти постојат за таа намена. Притоа, црквите ќе беа посполнети со возрасни и со деца, наместо да зјаат празни. Меѓутоа, некому му беше битно да влезе и во државните објекти, односно во училиштата. Тој потег значеше нарушување на принципот на секуларност, кој е уставно загарантиран. Можеби не-

шаат две различни вистини.

За амбициите на Црквата да се вмеша во световните работи говорат и некои други потези, кои на моменти делуваат збунувачки. Меѓу нив може да се наброи несреќната одлука починатиот поглавар на МПЦ, Архиепископот Г.Г. Михаил, да не биде погребан во соборниот храм "Св. Климент Охридски", туку во недоизградена и неосветена црква. Симптоматична беше и целата ситуација која веднаш потоа се појави околу изборот за нов поглавар на МПЦ. Според емоциите кои беа манифестирани, меѓутоа и според искажаните амбиции на некои високи личности од МПЦ, можеше да се добие впечаток дека се работи за избор на световен поглавар, а не на духовен татко. По-

натаму, спорот околу имотите во Австралско-новозеландската епархија сугерираше дека во позадина лежат одредени економски (финансиски) интереси, кои воопшто немаат духовен карактер. Централното прашање беше прашањето за тоа кому треба да му припаднат имотите и финансиите на тамошните црковни општини. Спорот, навистина, се водеше околу црковната јурисдикција, но тоа беше маска зад која се затскриваше вистинската суштина. Оттука, разбирлива беше жолчноста која се манифестираше во тој спор. За наклонетоста на одредени црковни лица кон материјалното богатство говореше и податокот дека тогашниот епископ Брегалнички, г. Јован, сега расколникот Зоран Вранишковски, поседува џип марка "мерцедес", чија цена достигнуваше вредност од 150.000 тогашни гер-

мански марки. Објаснувањата дека "мерцедесот" е подарок и дека на епископот ќе му служи за да дојде до оддалечените планински краеве беа засмејувачки. Зарем на дарувачот не можело да му се каже дека и со многу поевтино возило може да се дојде до саканите краеве, а разликата во цената да се искористи за хумани цели? Меѓутоа, тоа не се направи. Така, почна да се топи и христијанската скромност, толку својствена за духот на православието.

Кон ова упатуваа и изјавите кои доаѓаа од контроверзниот епископ. Во интервјуто за некогашниот неделник "Старт" (11. 2. 2000), на прашањето дали се работи за пазарење кога својот глас за епископот Агатангел го услови со добивање на Брегалничката епархија, тој одговори: "Не, воопшто не се работи за пазарење. Мо-

јот услов да прифатам да бидам хиротонисан за епископ беше да бидам епархиски архијереј". Значи, тој не се пазарел, туку само условувал! Која е разликата меѓу пазарењето и условувањето, единствено ѓаволот знае. Оваа некогашна висока црковна личност не сакала, како што тврдеше, да биде нерамноправна во однос со другите, туку само еднаква со нив. Читајќи го неговото интервју, спонтано се потсетив на Исусовата порака до неговите следбеници: "Кој сака да биде прв, нека биде последен од сите и на сите нека им биде слуга!" (Марко, 9:35) Така сведочи апостолот Марко. Како, пак, по две илјади години се однесуваат некои од неговите следбеници е посебно прашање. Одговорот може да се насети и во практичното однесување на одредени црковни кругови. Во оваа смисла, може да се наброи идејата на врвот од Водно да се изгради Милениумскиот крст. На прашањето зошто е потребен толкав крст, лаконски се одговараше дека тоа се прави во слава на Исус Христос. Она што некои поединци во тогашната ситуација

**"КОЈ САКА ДА БИДЕ ПРВ, НЕКА БИДЕ ПОСЛЕДЕН ОД СИТЕ И НА СИТЕ НЕКА ИМ БИДЕ СЛУГА!"
(МАРКО, 9:35)**

ОВНОТО И СВЕТОВНОТО

**"И МНОЗИНА ПРВИ ЌЕ БИДАТ ПОСЛЕДНИ, А ПОСЛЕДНИТЕ ПРВИ".
(МАТ., 19:30)**

го изумуваа беше вистината дека Бог не се слави на тој начин што ќе се издигнуваат материјални споменици, како доказ за љубовта кон него, туку дека тој се слави така што секој во себе ќе ја негува љубовта кон него, без непотребни надворешни манифестации. Всушност, на изворното православие му се туѓи монументалноста и помпезноста. Пример за ова се животите на христијанските светци, кои својот земски век го минувале во скромност, развивајќи го својот внатрешен духовен живот. Затоа, вистинското прашање не беше кому му е потребен толкав крст? И, се разбира, кој на таков начин сака да го слави Бога, во услови кога Македонија тонеше во сè поголема сиромаштија? Наместо грижа за сиромашните и за незгрижените, непотребно се манифестираше материјална моќ. Меѓутоа, кога веќе Крстот е изграден, тогаш Црквата треба да покажува барем елементарна грижа за негово одржување. Наместо грижа, МПЦ преговара со СПЦ за несфатливи нешта, како што имаше и намера три цркви околу селото Говрлево, заедно со земјиштето, да ги продаде на некаков си грчки капитал.

Оттука, гледајќи го и слушајќи го она што се случува околу МПЦ, меѓутоа и во самата МПЦ, човек не може да го одбегне впечатокот дека сè повеќе се работи за материјални интереси, а дека сè помалку за свети и духовни прашања. Натпреварувајќи се кој ќе биде прв пред сите останати, уште еднаш се потсетувам на Христа: "И мнозина први ќе бидат последни, а последните први". (Мат., 19:30) Дури и ова Христово предупредување се заборава во трката по световна моќ.